

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIIY-AMALIY JURNALI

2026-yil 1-son

VOLUME 6 / ISSUE 1 / 2026

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.6.1.

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence

**MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT
YURIDIK UNIVERSITETI**

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev,
Y. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvaliyeva,
Y. Mahmudov,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnoma

№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 24-fevralda bosmaxonaga topshirildi.
Qog‘oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog‘i: 18,1
Adadi: 100. Buyurtma: № 32.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY’ATI

BOSH MUHARRIR

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi direktori, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

MAS‘UL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘zbek tili va adabiyoti sho‘basi mudiri, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAY’ATI A‘ZOLARI

J. Blum – Amerika Qo‘shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSh)

M. Vishovatiy – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti o‘qituvchisi (Indoneziya)

A. Xoshimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz ta‘lim bo‘yicha prorektor, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

X. Xayitov – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

S. Yusupov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma‘muriy va moliya huquqi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi sho‘basi dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

G. Yo‘ldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

A. Yo‘ldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq sho‘basi dotsenti, yuridik fanlar doktori

R. Altiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi professori v.b., yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi dotsenti v.b., yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrasida dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasida dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

D. So‘fiyeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho‘basi katta o‘qituvchisi, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

R. Kuchkarov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquq, jamiyat va madaniyat sho‘basi dotsenti v.b., filologiya fanlari nomzodi

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев,
Е. Ярмолик,
Э. Шарипов,
К. Абдувалиева,
Й. Махмудов,
М. Шарифова,
Ш. Бекназарова

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1387.

Свидетельство

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
24.02.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 18,1. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 32.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

З. Зсанова – доктор юридических наук, профессор, проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – доктор философии по юридическим наукам, доцент, директор Высшей школы правовых исследований Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – доктор философии по филологическим наукам, доцент, заведующий сектором узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

А. Хашимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

М. Ахмедшаева – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

С. Юсупов – заведующий сектором административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Э. Эгамбердиев – доцент сектора гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Ш. Исмоилов – заведующий кафедрой трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Г. Узакова – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Г. Юлдашева – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Юлдошев – доцент сектора конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Р. Алтиев – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

М. Курбанов – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

Ф. Хамдамова – и.о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

Д. Суфиева – старший преподаватель сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Р. Кучкаров – доцент сектора права, общества и культуры Ташкентского государственного юридического университета, кандидат филологических наук

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev,
E. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvalieva,
Y. Makhmudov,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Editorial office address::

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 24.02.2026.

Paper size: A4. Cond.p.f: 18,1.

Units: 100. Order: № 32.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

J. Allayorov – Director of the Graduate School of Legal Research of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR

N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

M. Vishovaty – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

A. Khashimhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

S. Yusupov – Head of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

E. Egamberdiev – Associate Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

G. Uzakova – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Yuldoshev – Associate Professor of the Department of Constitutional Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Altiev – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

D. Sufieva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

R. Kuchkarov – Associate Professor of the Department of Law, Society and Culture of Tashkent State University of Law, Candidate of Philological Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **ESHTURDIYEVA FARANGIZ BAXODIR QIZI**

Huquqiy bo'shliq fenomeni va uni bartaraf etish: O'zbekiston fuqarolik qonunchiligi misolida

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

21 **NOSIROV SHERZOD SHERMATOVICH**

Transchegaraviy to'lovga qobiliyatsizlik huquqi: nazariy yondashuvlar va zamonaviy muammolar

28 **ABDULLAYEV KOMILJON ISTATILLO O'G'LI**

Bulutli texnologiyalarni huquqiy tartibga solish muammolari va istiqbollari

36 **AVLIYOQULOV BEKMIRZA BEKTEMIROVICH**

Transchegaraviy zarar yetkazish oqibatida vujudga kelgan nizolarni hal qilishda xalqaro xususiy huquqning o'rni

44 **MAMADIYEV ABROR ABDURAXMON O'G'LI**

O'zbekistonda intellektual mulk huquqlarini himoya qilish tizimini takomillashtirish yo'llari: kompensatsiyaviy mexanizmlar

53 **RAHMATOV AZIZBEK ISKANDAR O'G'LI**

Mezonin kapitalning tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishdagi o'rni va uning huquqiy tartibga solinishi

61 **SAIDOVA NIGORAXON AKMAL QIZI**

Onlayn marketpleys operatorlarining huquqiy maqomi

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

74 **ISANOV XOLMUROD RUZIYEVICH**

Qishloq xo'jaligi sohasini huquqiy tartibga solishni takomillashtirish muammolari

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

83 **BAZARBAEVA SHAXLO RAXIMOVNA, SOBITOVA UMIDAXON MUROD QIZI**

Fuqarolar huquqlarini ta'minlashda huquqni muhofaza qiluvchi organlar va sud tizimining o'zaro hamkorligi

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

94 **ABBOSOV MIRSULTON MIRSHAROF O'G'LI**

Sun'iy intellektdan foydalangan holda sodir etilgan jinoyatlar uchun javobgarlik: xalqaro-huquqiy yondashuv

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQI VA
SUD EKSPERTIZASI

102 **BAZAROVA DILDORA BAXADIROVNA**

Jinoyat protsessida ichki ishonchga ko'ra dalillarni baholashning nazariy muammolari

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

125 **KOLENKO YEVGENIY VYACHESLAVOVICH, AHMADOV ALIMARDON AXMADOVICH**

Kriptoaktivlar soyadagi iqtisodiyotda: jinoiy faoliyatda foydalanilgan aktivlarni qaytarishning huquqiy tahlili

137 **AHMADJONOV MURODULLO NURALI O'G'LI**

Korrupsiyaning sabablari va demokratik yechimlar

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

145 **MO'MINOV ASILBEK HUSNIDDIN O'G'LI**

Raqamli muhitda shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish sohasidagi qonunchilik: xorijiy tajriba va milliy istiqbollar

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА.
ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 ЭШТУРДИЕВА ФАРАНГИЗ БАХОДИР КИЗИ

Феномен правового пробела и его устранение: на примере гражданского законодательства Узбекистана

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО.
СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

21 НОСИРОВ ШЕРЗОД ШЕРМАТОВИЧ

Трансграничное право несостоятельности: теоретические подходы и современные проблемы

28 АБДУЛЛАЕВ КОМИЛЖОН ИСТАТИЛЛО УГЛИ

Проблемы и перспективы правового регулирования облачных технологий

36 АВЛИЁКУЛОВ БЕКМИРЗА БЕКТЕМИРОВИЧ

Роль международного частного права в разрешении споров, возникающих в результате причинения трансграничного ущерба

44 МАМАДИЕВ АБРОР АБДУРАХМОН УГЛИ

Пути совершенствования системы защиты прав интеллектуальной собственности в Узбекистане: компенсационные механизмы

53 РАХМАТОВ АЗИЗБЕК ИСКАНДАР УГЛИ

Роль мезонинного капитала в финансировании предпринимательской деятельности и его правовое регулирование

61 САИДОВА НИГОРАХОН АКМАЛ КИЗИ

Правовой статус операторов онлайн-маркетплейсов

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

74 ИСАНОВ ХОЛМУРОД РУЗИЕВИЧ

Проблемы совершенствования правового регулирования сельскохозяйственной сферы

12.00.07 – СУДЕБНАЯ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

83 БАЗАРБАЕВА ШАХЛО РАХИМОВНА, СОБИТОВА УМИДАХОН МУРОД КИЗИ

Взаимодействие правоохранительных органов и судебной системы при обеспечении прав граждан

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

94 АББОСОВ МИРСУЛТОН МИРШАРОФ УГЛИ

Ответственность за преступления, совершённые с использованием искусственного интеллекта: международно-правовой подход

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

102 БАЗАРОВА ДИЛДОРА БАХАДИРОВНА

Теоретические проблемы оценки доказательств по внутреннему убеждению в уголовном процессе

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

125 КОЛЕНКО ЕВГЕНИЙ ВЯЧЕСЛАВОВИЧ, АХМАДОВ АЛИМАРДОН АХМАДОВИЧ

Криптоактивы в теневой экономике: правовой анализ возврата активов, используемых в преступной деятельности

137 АХМАДЖОНОВ МУРОДУЛЛО НУРАЛИ УГЛИ

Причины коррупции и демократические решения

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

145 МУМИНОВ АСИЛБЕК ХУСНИДДИН УГЛИ

Законодательство в сфере защиты персональных данных в цифровой среде: зарубежный опыт и национальные перспективы

CONTENTS

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

11 ESHTURDIEVA FARANGIZ BAKHODIR KIZI

The phenomenon of legal gaps and their elimination: on the example of Uzbekistan's civil legislation

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

21 NOSIROV SHERZOD SHERMATOVICH

Cross-border insolvency law: theoretical approaches and contemporary challenges

28 ABDULLAEV KOMILJON ISTATILLO UGLI

Problems and prospects of legal regulation of cloud technologies

36 AVLIYOQULOV BEKMIRZA BEKTEMIROVICH

The role of private international law in resolving disputes arising from transboundary damage

44 MAMADIEV ABROR ABDURAKHMON UGLI

Ways to improve the system of protection of intellectual property rights in Uzbekistan: compensatory mechanisms

53 RAHMATOV AZIZBEK ISKANDAR UGLI

The role of mezzanine capital in financing entrepreneurial activity and its legal regulation

61 SAIDOVA NIGORAXON AKMAL KIZI

Legal status of online marketplace operators

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

74 ISANOV KHOLMUROD RUZIEVICH

Problems of improving the legal regulation of the agricultural sector

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR'S CONTROL. ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

83 BAZARBAEVA SHAKHLO RAKHIMOVNA, SOBITOVA UMIDAKHON MUROD KIZI

Interaction between law enforcement agencies and the judicial system in ensuring the rights of citizens

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

94 ABBOSOV MIRSULTON MIRSHAROF UGLI

Liability for crimes committed using artificial intelligence: an international legal approach

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

102 BAZAROVA DILDORA BAKHADIROVNA

Theoretical problems of evidence evaluation based on inner conviction in criminal procedure

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

- 125 **KOLENKO YEVGENIY VYACHESLAVOVICH, AHMADOV ALIMARDON AHMADOVICH,**
Crypto-assets in the shadow economy: a legal analysis of the asset recovery used in criminal activities
- 137 **AHMADJONOV MURODULLO NURALI UGLI**
Causes of corruption and democratic solutions
-

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

- 145 **MUMINOV ASILBEK KHUSNIDDIN UGLI**
Legislation in the field of personal data protection in the digital environment:
foreign experience and national perspectives

Kelib tushgan / Получено / Received: 09.12.2025
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 10.02.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.02.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.1./NYND9618>

UDC: 343.37(045)(575.1)

KORRUPSIYANING SABABLARI VA DEMOKRATIK YECHIMLAR

Ahmadjonov Murodullo Nurali o'g'li,

Toshkent davlat yuridik universiteti mustaqil izlanuvchisi,
Namangan viloyati Kosonsoy tumani prokurorining yordamchisi

ORCID: 0009-0006-4286-6752

e-mail: murodulloahmadjonov123@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada korrupsiya bo'yicha amalga oshirilgan xorijiy tadqiqotlar tahlil qilinib, korrupsiyaviy jarayonlar va ulardan kelib chiqadigan xavf-xatarlarning rivojlanayotgan mamlakatlarda demokratik institutlar hamda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ko'rsatadigan salbiy ta'siri batafsil muhokama qilinadi. Tadqiqot davomida korrupsiyaning poraxo'rlik, bozor va tizimli shakllari o'zaro taqqoslanib, ularni vujudga keltiruvchi zaif siyosiy mexanizmlar, haddan tashqari byurokratik to'siqlar hamda iqtisodiy tengsizlik kabi omillar tanqidiy yondashuvda yoritiladi. Shu bilan birga, maqolada korrupsiya va taraqqiyot o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlik ochib berilib, korrupsiya demokratik jamiyatning asoslarini yemiruvchi kuch ekaniga alohida urg'u beriladi. Shuningdek, korrupsiyani kamaytirishda aholining faol ishtiroki, ochiqlik tamoyillari hamda davlat xizmatchilarining halolligi asosiy omillar sifatida ko'rsatib o'tiladi. Tadqiqotda faqat jazoga tayangan yondashuvlar samarasizligi tanqid qilinib, muammoning ildizini yo'qotishga qaratilgan tizimli islohotlarni qo'llab-quvvatlash zarurligi ta'kidlanadi. Xususan, Gonkongning ICAC tashkiloti misolida korrupsiyaga qarshi kurashishning samarali mexanizmlari va ularning amaliy natijalari ko'rib chiqiladi hamda korrupsiya xavfini kamaytirishda davlatning faqat jazolovchi funksiyasidan ko'ra boshqaruv tizimlaridagi institutsional kamchiliklarni isloh qilish muhimroq ekani qayd etiladi. Demokratiya va korrupsiya o'rtasidagi nozik va muammoli munosabatlar ham tahlil qilingan bo'lib, demokratik institutlar zaiflashuvi hamda nazorat mexanizmlarining ishlamasligi natijasida korrupsion xavf-xatarlarning kuchayishiga alohida urg'u berilgan.

Kalit so'zlar: davlat boshqaruvi, shaffoflik, jamoatchilik nazorati, demokratik institutlar, korrupsion xavf-xatarlar, byurokratiya

ПРИЧИНЫ КОРРУПЦИИ И ДЕМОКРАТИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ

Ахмаджонов Муродулло Нурали угли,

самостоятельный соискатель Ташкентского
государственного юридического университета,

помощник прокурора Касансайского района Наманганской области

Аннотация. В статье проанализированы зарубежные исследования, посвящённые проблеме коррупции, и подробно рассмотрено негативное влияние коррупционных процессов и связанных с ними рисков на демократические институты и

социально-экономическое развитие развивающихся государств. В ходе исследования сопоставляются различные формы коррупции – взяточничество, рыночная и системная коррупция, а также в критическом аспекте раскрываются факторы, способствующие их возникновению, включая слабость политических механизмов, чрезмерные бюрократические барьеры и экономическое неравенство. В работе раскрывается сложная взаимосвязь между коррупцией и развитием, подчёркивается, что коррупция представляет собой разрушительный фактор для основ демократического общества. Отмечается значимость активного участия населения, принципов прозрачности и добросовестности государственных служащих как ключевых условий снижения уровня коррупции. Подвергается критике ограниченный подход, основанный исключительно на мерах наказания, и обосновывается необходимость проведения системных реформ, направленных на устранение коренных причин проблемы. В частности, на примере деятельности Независимой комиссии по борьбе с коррупцией Гонконга (ICAC) рассматриваются эффективные механизмы противодействия коррупции и их практические результаты. Делается вывод о том, что снижение коррупционных рисков требует не только реализации репрессивной функции государства, но прежде всего институционального реформирования системы государственного управления. Также анализируется сложный характер взаимоотношений между демократией и коррупцией, подчёркивается, что ослабление демократических институтов и неэффективность механизмов контроля способствуют усилению коррупционных угроз.

Ключевые слова: государственное управление, прозрачность, общественный контроль, демократические институты, коррупционные риски, бюрократия

CAUSES OF CORRUPTION AND DEMOCRATIC SOLUTIONS

Ahmadjonov Murodullo Nurali ugli,

Assistant to the Prosecutor of Kosonsoy district, Namangan region,
Independent Researcher at Tashkent State University of Law

Abstract. This article analyzes foreign research on corruption and discusses in detail the negative impact of corruption processes and the risks arising from them on democratic institutions and socio-economic development in developing countries. In the course of the study, such factors as corruption, market and systemic forms of corruption, weak political mechanisms, excessive bureaucratic barriers, and economic inequality that give rise to them are compared and critically examined. At the same time, the article reveals the complex interrelationship between corruption and development, emphasizing that corruption is a destructive force undermining the foundations of a democratic society. In addition, the active participation of the population, the principles of openness, and the integrity of civil servants are indicated as the main factors in reducing corruption. The study criticizes the ineffectiveness of approaches based solely on punishment and emphasizes the need to support systemic reforms aimed at eradicating the root cause of the problem. In particular, using the example of the Hong Kong ICAC organization, effective anti-corruption mechanisms and their practical results are considered, and it is noted that in reducing corruption risks, reforming institutional shortcomings in management systems is more important than the state's purely punitive function. The delicate and problematic relationship between democracy and corruption is also analyzed, and special emphasis is placed on the strengthening of corruption risks as a result of the weakening of democratic institutions and the failure of control mechanisms.

Keywords: public administration, transparency, public oversight, democratic institutions, corruption risks, bureaucracy

Kirish

Korrupsiya hanuzgacha demokratik institutlarni izdan chiqaradigan, barqaror iqtisodiy rivojlanishni sekinlashtiradigan va jamiyatdagi o'zaro ishonchni yemiradigan murakkab hamda keng qamrovli muammo bo'lib qolmoqda. Mavjud ilmiy adabiyotlarda korrupsiyaning ushbu keng ko'lamlı oqibatlari yoritilgan bo'lsa-da, turli sharoitlarda korrupsiya qanday mexanizmlar orqali namoyon bo'lishi va unga qarshi kurashishning eng samarali usullari borasida jiddiy bo'shliqlar hali ham mavjud. Ushbu maqola umumiy tahlillardan chetga chiqib, korrupsiyaning ma'lum sohalarga ta'siri, madaniy qadriyatlarning jamiyatdagi kayfiyat va xatti-harakatlarga ta'siri hamda sharoitga moslashtirilgan korrupsiyaga qarshi strategiyalarni ishlab chiqish masalalarini chuqurroq o'rganish orqali ushbu bo'shliqlarni bartaraf etishga qaratilgan. Shuningdek, korrupsiya bo'yicha tadqiqotlarda uchraydigan keng tarqalgan muammolardan biri sodda tasniflar va yuzaki tahlillardan foydalanishdir. Bunday yondashuvlar ko'pincha korrupsiyaning ijtimoiy tarmoqlar ichida qanday o'zaro ta'sirga kirishishini yoki siyosiy tizim sifatida korrupsiya siyosiy yetakchilikni qanday buzishini yetarlicha tushuntirib bera olmaydi (Gonçalves de Godoi, 2020).

Bundan tashqari, ushbu tadqiqot mavjud korrupsiya nazariyalariga asoslanib, turli korrupsiya shakllari o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tahlil qilish uchun yangi konseptual modelni taklif qiladi hamda madaniy va ijtimoiy tadqiqotlardan olingan kontekstual yondashuvlarni ham o'z ichiga oladi. Xususan, tadqiqot ishida Gonkongning ICAC (Korrupsiyaga qarshi mustaqil komissiya) modeli – uning yondashuvlari va amaliy strategiyalari batafsil tahlil qilinib, uning muvaffaqiyatiga hissa qo'shgan asosiy omillar aniqlanadi hamda ushbu amaliy uslublarni turli siyosiy va madaniy sharoitlarda qo'llash imkoniyatlari baholanadi. Mazkur tadqiqot

ishining xulosa qismida siyosatshunoslar va amaliyotchilar uchun demokratik tizimlarni mustahkamlash hamda korrupsiyaga qarshi samarali kurashishda qo'llash mumkin bo'lgan aniq tavsiyalar keltirib o'tilgan.

Ushbu tadqiqot ishida korrupsiyani har tomonlama va chuqur tushunish uchun komparativ, deduksiya, induksiya, institutsional hamda normativ-huquqiy metodlardan foydalanilgan. To'plangan ma'lumotlar mavzu bo'yicha tahlil qilingan hamda korrupsiyaning sabab-oqibatlari, potensial yechimlar bilan bog'liq asosiy g'oyalar, model va nazariyalar ajratib olinib, meta-tahlil usulidan ham foydalanilgan.

Asosiy qism

Maqolada korrupsiyaning murakkab tabiati, ayniqsa, siyosiy va ijtimoiy tuzilmalari zaif yoki nazorat mexanizmlari yetishmaydigan rivojlanayotgan davlatlarda qanday namoyon bo'lishi chuqur o'rganilgan. Tadqiqotda korrupsiyaning siyosiy tizimlar, iqtisodiyot va jamiyat bilan qanday o'zaro bog'liqligi yoritilib, siyosiy partiyalarning mustahkamligi, demokratiya darajasi, saylovlardagi raqobat, fuqarolik huquqlari va ijtimoiy kapital kabi omillarning korrupsiyani kamaytirishdagi roliga alohida e'tibor qaratiladi. Tadqiqotda korrupsiya global muammo bo'lsa-da, qonun ustuvorligi va erkin matbuot kabi institutlar mavjud bo'lgan demokratik tizimlarda uni nazorat qilish ancha samaraliligi ta'kidlanadi.

Bundan tashqari, tadqiqot ishida korrupsiyaning kuchsiz davlat legitimligi, keng tarqalgan tengsizlik va shaxsiy manfaatlar yo'lida hokimiyatni suiiste'mol qilish bilan bevosita bog'liqligi ko'rsatilib, korrupsiya nafaqat siyosiy barqarorlikni izdan chiqarishi, balki davlat resurslarini jamoatchilik ehtiyojlaridan chetga burib, rivojlanish jarayoniga to'siq qo'yishi ham ta'kidlanadi.

Shu boisdan ham maqolada korrupsiyaga qarshi kurashish faqatgina jazolash orqali samarali bo'lmasligi, balki madaniy

o'zgarishlar, tizimli islohotlar, halollik, hisobdorlik va fuqarolik huquqlarini himoya qilishga asoslangan yondashuv zarurligi ilgari suriladi. Korrupsiyaga qarshi samarali kurashish va uning oldini olish, ayniqsa, yangi shakllanayotgan yoki rivojlanayotgan mamlakatlarda davlatlarning demokratik institutlarini mustahkamlash, erkin matbuotni, saylov raqobatini va fuqarolik erkinliklarini himoya qilishni ustuvor vazifa sifatida belgilashni talab qiladi. Shu bilan birga, ommaviy axborot kampaniyalari jamiyatdagi munosabatlarni o'zgartirishga xizmat qilishi, korrupsiyaga nisbatan bag'rikenglikni kamaytirishi, huquqni muhofaza qiluvchi organlarning faoliyati, oldini olishga qaratilgan empirik yondashuvlar hamda davlat boshqaruvidagi shaffoflikni oshirish korrupsiya uchun imkoniyatlarni kamaytirishga yordam beradi.

Kuchli siyosiy partiyalari bo'lmagan rivojlanayotgan mamlakatlarda korrupsiya keng tarqalgan holat ekanligi ajablanarli emas. U hukumatlar iqtisodiyotga ortiqcha aralashganda yoki davlat boshqaruvida had-dan tashqari byurokratiya mavjud bo'lganda rivojlanadi. "Transparency International" tashkiloti tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra, korrupsiya vaqt o'tishi bilan o'zini cheklashi mumkin, chunki u umumiy manfaatni birinchi o'ringa qo'yadigan institutlarni shakllantiradi, shuningdek, siyosiy hayotda resurslarni taqsimlash vositasi sifatida ham ishlaydi.

Tashkilot va jamiyatlar paydo bo'lganidan beri korrupsiya muammo bo'lib kelgan, biroq uning tabiati vaqt o'tishi bilan o'zgargan. O'tmishda hukmdorlarning harakatlari qonuniy deb qabul qilingani sababli korrupsiya katta muammo bo'lmagan. Ammo demokratiyalarda kuch xalqdan keladigan bo'lsa, korrupsiya eng dolzarb muammolardan biriga aylanadi (Heydari & Saeidi, 2022).

Korrupsiya qabul indeksi (Corruption Perception Index – CPI) ballari va mavjud tadqiqotlarga asoslanib, demokratiya

korrupsiyadan eng kam aziyat chekadigan hukumat shakli sifatida ko'rinadi (Bakhramova, 2022). Ko'plab olimlar demokratik davlatlar korrupsiyaga qarshi samaraliroq kurashadi, deb hisoblaydi, chunki ular qonun ustuvorligi, nazorat va muvozanat, ijtimoiy va saylov hisobdorligi, fuqarolik huquqlari hamda samarali boshqaruv imkoniyatlarini birlashtiradi. Ushbu elementlar siyosiy yetakchilarning ixtiyoriy kuchini cheklashga va ularning vazifalarga nisbatan mas'uliyatini oshirishga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, korrupsiyani kamaytirishda asosiy demokratik mexanizm saylov jarayonidir, chunki saylov raqobati va qayta saylanish istagi siyosatchilarning ochko'zligini nazariy jihatdan cheklaydi. Ko'p va raqobatbardosh saylovlar esa yangi partiyalar yaxshi nom qozonishga intilishini ta'minlab, ularni odatda kamroq korrupsiyalashgan qiladi. Shu sababli saylov raqobati jazolash shakli sifatida ishlaydi, ovoz beruvchilarga korrupsiyalashgan siyosatchi va partiyalarni lavozimdan chetlashtirish imkonini beradi. Biroq raqobatbardosh saylovlarning ijobiy ta'siri korrupsiyaning turi, muqobil nomzodlarning mavjudligi, saylov hududi kattaligi yoki saylov tizimi kabi omillarga bog'liq bo'lishi mumkinligini ham inobatga olish zarur.

Shuningdek, so'z erkinligi, namoyish qilish huquqi va birlashish huquqi kabi siyosiy huquqlar jamiyatning hisobdorligini, halolligini, shaffofligini va birgalikdagi harakatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. L. Jenei tadqiqotlariga ko'ra, erkin matbuot hisobdorlikni sezilarli darajada oshiradi va korrupsiyani kamaytiradi, chunki demokratiyalarda turli fikrlarni erkin matbuot orqali ifodalashni qo'llab-quvvatlash va tashkiliy norozilikka ruxsat berish orqali siyosiy korrupsiyani cheklaydigan sharoit yaratadi (Fazekas & King, 2019).

Bizningcha, L. Jenei tomonidan ilgari surilgan ilmiy qarashlar korrupsiyani bartaraf etishdagi samarali chora-tadbirlardan biri

hisoblanadi, ya'ni matbuot erkinligi mavjud hukumatda shaffoflik va halollik tamoyillari rivojlanishiga zamin yaratadi.

Fuqarolik huquqlari, xususan, fuqaroning erkinligi va mulkini himoya qilish ham hukumatning shaxsiy hayotga adolatsiz aralashuvining oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Rose Ekkermannning ta'kidlashicha, demokratik tizimlarda fuqarolik erkinligi va so'z erkinligini himoya qilish shaffof va korrupsiyasiz hukumatni amalga oshirish imkonini beradi (AllahRakha, 2023). Faol va mustaqil fuqarolik jamiyati hukumat kuchini cheklovchi vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin, chunki ijtimoiy kapital nazariyalariga ko'ra, faol va fuqarolik ongiga ega jamiyatlar korrupsiyani katta miqyosda aniqlash va unga qarshi kurashishda samaraliroq bo'ladi. Empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlari rivojlangan va yuqori ijtimoiy ishonchga ega davlatlarda korrupsiya darajasi pastroq bo'ladi, masalan, Singapur va Skandinaviya davlatlarida. Bundan tashqari, ozchiliklarni himoya qilish va gender tengligini kuchaytirish korrupsiyani cheklashda muhim ahamiyatga ega. Stensota va Vangnerud tadqiqotlariga ko'ra, siyosiy jihatdan gender tengligi yuqori bo'lgan demokratiyalarda korrupsiya darajasi pastroq bo'ladi (Ahmadjonov, 2023).

Masalan, Gambiya saylov huquqlari va raqobat sohalarida korrupsiyaga qarshi sezilarli yutuqlarga erishdi. Bu keskin o'zgarish asosan hukumat almashinuvi tufayli yuzaga keldi, natijada korrupsiyaga qarshi majburiyatlar yangilandi va siyosiy huquqlar va erkinliklar mustahkamlandi. Yangi hukumat matbuot erkinligini joriy qildi va avvalgi rejim tomonidan sodir etilgan jinoyatlar, shu jumladan, korrupsiya bo'yicha tergov komissiyasini tashkil etdi. Natijada Gambiyaning "Transparency International" tashkilotining Korrupsiya qabul indeksidagi balli 2025-yilda 7 ballga oshib 38 ball bilan 180 ta davlat ichida

96-o'ringa ko'tarildi. Bundan tashqari, "Freedom in the World" ko'rsatkichlarida "erkin emas"dan "qisman erkin"ga o'tib, 2024-yilda Umumiy demokratiya indeksi (Total democracy score)da 50 ball oldi (Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2023).

Bu esa, o'z navbatida, amalga oshirilayotgan yuqoridan pastga (Top-down approaches) strategik chora-tadbirlari o'z samarasini berayotganini ko'rsatmoqda.

Rivojlanayotgan mamlakatlarda korrupsiya siyosiy beqarorlikni kuchaytiradi va yetakchilarning legitimligini zaiflashtiradi, ayniqsa, siyosiy tashkilotlar zaif va hukumat iqtisodiyotga haddan tashqari aralashgan bo'lsa. 1960-yillardan beri G'arb olimlari korrupsiyani o'z mamlakatlarida o'rganib kelgan, ammo rivojlanayotgan mamlakatlarda korrupsiya nazariyasi to'liq shakllanmagan. Shu nuqtayi nazardan, Vrayts va Simpkins korrupsiyani vasvasalar, nepotizm va poraxo'rlik bilan o'ralgan o'rmonga o'xshatadi, u taraqqiyotga to'siq bo'ladi, xuddi ehtiyotkorlik bilan yetishtirilgan o'simliklarni begona o'tlar qoplaganidek, deb tariflagan (Schachter, 2022).

Korrupsiyani aniqlash, ayniqsa, siyosiy korrupsiya qiyin va turlicha talqin qilinadi. Nye korrupsiyani davlat xizmatchilarining shaxsiy manfaatlar (pul, mavqe, yaqinlar yoki do'stlarga imtiyoz berish) uchun vazifalaridan chetga chiqishi deb belgilaydi (Aritonang, 2019). Santhanam qo'mitasi esa korrupsiyani davlat vakolatlarini noto'g'ri yoki shaxsiy foyda uchun ishlatish deb ta'riflaydi, Klittgard esa monopoliyaga va ixtiyoriy vakolatga ega bo'lish korrupsiyani oshiradi, hisobdorlik esa kamaytiradi, deb hisoblaydi (OECD, 2022).

Ta'kidlash joizki, Klittgard tomonidan ilgari surilgan ilmiy qarashlarda jamiyatda korrupsiya qanday hollarda gullab-yashnashi va tobora ildiz otib borishi aniq tushuntirilib, monopoliya va diskreatsion vakolatlarga chek qo'yish orqali korrupsiyaning

oldini olish mumkinligiga urg'u berilgan.

Korrupsiyaning darajalari hukumat va jamiyatning qanchalik uyg'unligiga bog'liq holda o'zgaradi. Korrupsiya milliy birlikni zaiflashtiradi, hukumatga bo'lgan hurmatni kamaytiradi va siyosiy barqarorlikni xavf ostiga qo'yadi, shuningdek, qonunchilikdagi bo'shliqlardan foydalangan holda qaror qabul qilishda samaradorlikni pasaytiradi (Marcel-line, 2023). Shu bilan birga, korrupsiyalashgan yetakchilar davlat xarajatlarini shaxsiy manfaatlariga yo'naltirib, qashshoqlikni kuchaytirishi sir emas.

Avvalo, korrupsiyani tushunish va uning oqibatlarini tahlil qilish uchun ijtimoiy va siyosiy omillarni chuqur o'rganish zarur. Kolin Lyes korrupsiyani jamiyatdagi qadriyatlar belgilaydi, deb hisoblaydi; siyosiy partiyalar tashkilot uchun pulga muhtoj, shuning uchun siyosat daromad manbaiga aylanadi, korrupsiya beruvchi va oluvchi o'rtasida sheriklik yaratadi va kuch o'rniga ishlatilishi mumkin, ayniqsa, ikkala tomon ham kuchli bo'lsa.

Gonkongning Korrupsiyaga qarshi mustaqil komissiyasi jamoat va xususiy sektorlarni korrupsiyadan tozalashda muhim rol o'ynaydi (Alkhodary & Saidat, 2023). U 1974-yilda politsiya va boshqa davlat idoralaridagi keng tarqalgan korrupsiyaga javoban tashkil etilgan. Shu vaqtdan buyon ICAC korrupsiyaga qarshi kurashishda oldini olish, ta'lim, tergov va ijro etish sohalarida samarali strategiyalar ishlab chiqdi (Carter & Bélanger, 2020). Jumladan:

Oldini olish:

- ICAC korrupsiyaning boshlanishidan oldin turli profilaktik choralar bilan uni to'xtatishga harakat qiladi;

- sektorlar bilan hamkorlikda korrupsiyaning oldini olishga qaratilgan tuzilmalar yaratadi, shu jumladan, manfaatlar to'qnashuvini, poraxo'rlikni va boshqa korrupsion faoliyatning oldini olish bo'yicha maslahatlar beradi (Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2024).

Ta'lim:

- jamoatchilikni korrupsiyaning salbiy oqibatlari haqida xabardor qilish va halollik madaniyatini targ'ib qilish uchun ommaviy axborot kampaniyalari o'tkazadi;

- davlat va xususiy sektor xodimlariga ularning huquqiy majburiyatlari va axloqiy xatti-harakatlarning ahamiyatini tushuntiradi.

Tergov:

- maxsus bo'limlar orqali korrupsiyaga shubha qilingan holatlarni tekshiradi;

- shikoyat qiluvchilarni javobgarlikdan himoya qiladi;

- xalqaro huquqni muhofaza qilish organlari bilan hamkorlik qiladi.

Ijro etish:

- korrupsiya aniqlansa, shaxslarni hibsga oladi va sud jarayonlarini olib boradi;

- yuqori toifali korrupsiya ishlarini yo'ritib, jamoatchilikka ogohlantiruvchi signal beradi (Hoa & Thanh, 2023).

XX asrning 3-choragida Gonkongda korrupsiya tizimli va keng tarqalib, odamlar hayotining bir qismi sifatida ildiz otgan bo'lsa, 1974-yilda ICAC tashkil etilgach, mustahkam strategiya (tergov, oldini olish, jamoatchilik nazorati va huquqiy savodxonlik) orqali korrupsiya sezilarli darajada kamaytirildi hamda 2024-yilda o'tkazilgan so'rovnomada respondentlarning 98,7 foizi korrupsiyaga duch kelmaganini qayd etgani Gonkong global miqyosda eng kam korrupsiyaga uchraydigan davlatlardan biri ekanini, "zero-tolerance" (Korrupsiyaga qarshi chidab bo'lmas) muhiti shakllanganini ko'rsatdi.

Gonkong tajribasidan ko'rinib turibdiki, korrupsiyani ildizidan yo'q qilish uchun bosqichma-bosqich yondashuv eng samarali hisoblanadi (Cardellini, 2023). Bu borada Makiavelli xohish va ochko'zlik har bir kishini korrupsiyaga moyil qiladi, deb hisoblaydi (AllahRakha, 2024). Bizningcha, Makiavelli tomonidan tomonidan umumxarakterga ega bo'lgan ilmiy fikrlar ilgari surilgan, chunki inson tabiatidagi birgina xohish va ochko'z-

lik emas, balki qonunchilikdagi bo'shliqlar, diskreatsion vakolatlar, siyosiy xohishning sustligi korrupsiyaga bo'lgan moyillikni oshirib, korrupsiya bilan bog'liq xavf-xatarlar hamda korrupsion holatlarning vujudga kelishiga zamin yaratadi.

Rivojlanmagan mamlakatlarda korrupsiya tasodifiy emas, balki siyosiy tizim orqali boshqariladi; imkoniyat va istak mavjud bo'lishi kerak. Zero davlat korrupsiyani qabul qilsa va siyosatchilar jazolanishdan qo'rqmasa, korrupsiyaga qarshi chora samarali bo'lmaydi. Shuning uchun asosiy yechim korrupsiyani "past-xavf, yuqori foyda"dan "yuqori-xavf, past foyda" holatiga o'tkazishdir. Asosiy e'tibor individual shaxslarga emas, Gonkong davlati kabi tizimning yaxlitligiga qaratilishi kerak (Carter & Yoon, 2023).

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, korrupsiyaga qarshi kurashish ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi, bu esa uning tizimli tabiati, sektorlar bo'yicha ta'siri va madaniy asoslarini chuqur tushunishni o'z ichiga oladi. Korrupsiya rivojlanayotgan (yangi tashkil etilgan) mamlakatlarda barqaror muammo bo'lib qolmoqda, chunki bu davlatlarda siyosiy tizimlar zaif va hukumat iqtisodiyotga ortiqcha aralashadi, bu esa korrupsion amaliyotlar va xavflar uchun qulay zamin yaratadi. Garchi korrupsiya tarixiy muammo bo'lsa-da, uning ta'siri demokratik jamiyatlarda yanada keskin ko'rinadi, chunki bu jamiyatlarda jamoatchilik ishonchi va hisobdorlik markaziy

ahamiyatga ega. Yuqorida ta'kidlanganidek, qonun ustuvorligi, fuqarolik huquqlari, saylov raqobati va shaffoflikka e'tibor qaratadigan demokratiyalar korrupsiyaga qarshi kurashishda samaraliroq ekanligi isbotlangan. Gonkongning ICAC orqali erishgan tajribasi korrupsiyaga va uning xavflariga qarshi samarali yondashuv, ya'ni oldini olish, ta'lim, qat'iy tergov va qat'iy ijro etish orqali kurashish bo'yicha samarali tajribalar va yondashuvlarni taqdim etadi. Natijada korrupsiyaga qarshi kurashish jamoatchilik munosabatlarini o'zgartirish va siyosiy tizimning yaxlitligini himoya qiluvchi mustahkam institutlarni yaratishni talab qiladi. ICAC kabi muvaffaqiyatli modellar ko'rsatganidek, tizimli islohotlar va shaffoflikni himoya qilishga sodiqlik korrupsiyani va uning boshqaruvga zararli ta'sirini kamaytirishi mumkin. Shu bilan birga, korrupsiya faqat past foyda va yuqori xavf deb qaralmay, balki jamiyatning ijtimoiy to'qimasiga zarar yetkazuvchi va davlatning adolatli, inklyuziv rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi muammo sifatida tan olinishi lozim. Shunga ko'ra, milliy qonunchiligimiz hamda amaliyotda kuzatilayotgan kamchiliklarni bartaraf etish maqsadida huquqiy savodxonlikni oshirish, korrupsion huquqbuzarliklar haqida xabar berayotgan fuqarolarning ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlardagi huquqlarini himoya qilish bo'yicha ICAC'ning ta'lim va oldini olish tamoyillarini implementatsiya qilish taklif etiladi.

REFERENCES

1. Ahmadjonov, M. (2024). Korrupsiyaga qarshi kurashish va muvofiqlik nazorati: yuristlar va huquq fakulteti talabalari orasida huquqiy savodxonlik [Anti-corruption and compliance control: Legal awareness among lawyers and law students]. *International Journal of Law and Policy*, (8), 52–67. <https://doi.org/10.59022/ijlp.145>
2. Alkhodary, A., & Saidat, Z. (2023). The impact of e-government on corporate performance: A case study of Jordanian companies. *Information Sciences Letters*, (26), 52–63. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-5-235-242>

3. AllahRakha, N. (2023). Sun'iy intellekt (AI)ning biznesga ta'siri va uning regulyatorlik muammolari [The impact of artificial intelligence on business and its regulatory challenges]. *International Journal of Law and Policy*, (1), 25–48. <https://doi.org/10.59022/ijlp.23>
4. AllahRakha, N. (2024). Global perspectives on cybercrime legislation. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, (8), 106–131. <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i10.6007>
5. Aritonang, D. M. (2019). The impact of e-government systems on public service quality in Indonesia. *European Scientific Journal*, (13), 23–36. <https://doi.org/10.19044/esj.2017.v13n35p99>
6. Bakhramova, M. (2022). Onlayn arbitraj uchun huquqiy asoslarni uyg'unlashtirish [Harmonization of legal frameworks for online arbitration]. *International Journal of Law and Policy*, (13), 22–35. <https://doi.org/10.59022/ijlp.154>
7. Cardellini, L. (2023). Sovereignty beyond borders: Uncovering the interaction between airspace and outer space. *International Journal of Law and Policy*, (9), 28–45. <https://doi.org/10.59022/ijlp.201>
8. Carter, L., & Bélanger, F. (2020). The utilization of e-government services: Citizen trust, innovation, and acceptance factors. *Information Systems Journal*, (15), 48–71. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2575.2005.00183.x>
9. Carter, L., & Yoon, E. (2023). Analyzing e-government design research artifacts: A systematic literature review. *International Journal of Information Management*, 64, 102430. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2021.102430>
10. Fazekas, M., & King, L. P. (2019). Risks of development funds: EU funds and grand corruption in Central and Eastern Europe. *Regulation & Governance*, (17), 52–73. <https://doi.org/10.1111/rego.12184>
11. Gonçalves de Godoi, C. E. (2020). The importance of transparency in combating corruption in public procurement in Brazil. *Mexican Bulletin of Comparative Law*, (13), 11–22. <https://doi.org/10.22201/ijj.24484873e.201912>
12. Heydari, M., & Saeidi, K. (2022). Corruption and infrastructure development based on stochastic analysis. *Archives for Technical Sciences*, (22), 37–51. <https://doi.org/10.59456/afts.2022.1528.011>
13. Hoa, N. T., & Thanh, N. N. (2023). Factors affecting corruption in the public sector: The case of Vietnam. *Journal of Liberty and International Affairs*, (19), 33–47. <https://doi.org/10.47305/JLIA2392063>
14. Marcelline, S. (2023). Examining the impact of e-government on corporate social responsibility: Mediation through mandatory CSR policy, corruption, and ICT development during COVID. *Frontiers in Psychology*, 12, 737100. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.737100>
15. OECD. (2022). *Collusion and corruption in public procurement*. <https://www.oecd.org/daf/competition/46235884>
16. Parliamentary Assembly of the Council of Europe. (2023). *Prevention of corruption act in Slovenia and Hong Kong*. <https://pace.coe.int/files/11673/html>
17. Parliamentary Assembly of the Council of Europe. (2024). *Promoting integrity in the fight against political corruption*. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=23930>
18. Schachter, H. L. (2022). *E-participation opportunities and the ambiguous role of corruption: A city governance model in relation to socio-political factors*. *Public Administration Review*, (79), 10–28. <https://doi.org/10.1111/puar.13049>

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-YIL 1-SON

VOLUME 6 / ISSUE 1 / 2026

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.6.1.